

Celjski Grad

Stari grad Celje leži na ozkem hrbtišču na skalnem previsu nad Celjem. Prvotni grad so v drugi polovici 12. stol. postavili Vovbržani, grofje s Koroške, ki so imeli Celje z okolico v svoji posesti do izumrtja leta 1322. Po desetletju bojov je prišel grad v roke njihovih dedičev (1333), Žovneških gospodov – kasnejših grofov Celjskih.

V 13. stoletju, še pod Vovbržani, je Celje začelo ponovno cveteti v vsem svojem sijaju. Celo več, v naslednjih dveh stoletjih je Celje odigralo eno najpomembnejših vlog v Srednji Evropi. Zaslugo gre pripisati Žovneškemu gospodom iz Savinjske doline, ki so nasledili posesti leta 1322 izumrlih grofov Vovbrških.

Prehod posesti v roke Žovneških je pomenil vidno cenzuro v razvoju Celja. To je bilo zlasti čutiti po letu 1341, ko je nemški cesar Ludvik Bavarski Žovneške povzdignil v grofovski stan in ti so se poslej lahko ponašali z nazivom grofje Celjski. Ambiciozna in uspešna rodbina je v kratki dobi svoje vladavine vtisnila neizbrisni pečat, obenem pa si je s spretno politiko in preračunljivo spletenimi ženitvami nenehno večala bogastvo, vpliv in oblast. Njihov vzpon je bil naravnost meteorski.

S kopičenjem posesti v slovenskih in hrvaških oziroma ogrskih deželah so si pridobili naslov zagorskih knezov (1397), hrvaških, slavonskih in dalmatinskih banov (1407), ogrskih baronov (1430) in končno, leta 1437, še državnih knezov. Svoje hčere so poročali s potomci pomembnih vladarskih rodbin v Srednji Evropi in na Balkanu, npr. bosanskimi Kotromanići, poljskimi Piasti in Jageloni, srbskimi Brankovići, najbolj razvpita in obrekovana ter tudi občudovana plemkinja svojega časa Barbara Celjska, hči grofa Hermana II. pa se je celo omožila z nemškim cesarjem ter ogrskim in češkim kraljem Sigismundom Luksemburškim.

Celjski si svojega ugleda niso pridobili samo s politično sposobnostjo, ampak tudi z junaštvom. Herman II. si je pridobil naklonjenost kasnejšega nemškega cesarja Sigismunda Luksemburškega v bitki proti Turkom pri Nikopolju leta 1396, kjer je cesarja ubranil pred gotovo smrtjo. Znano je tudi, kako je Herman II. leta 1415 zmagal v znamenitem dvoboju s habsburškim vojvodo Friderikom, kasnejšim nemškim cesarjem. Viteški turnir v Konstanci je potekal v čast velikemu cerkvenemu koncilu, in takrat je Herman II. pomagal papežu Janezu XIII. tudi pobegniti iz mesta, kjer mu je pretila zarota. Le stežka si danes predstavljamo blišč, ki je spremljal Celjske ob vsakem koraku in kar mislimo si lahko, s kakšno radovednostjo in morebiti tudi zavistjo so meščani in plemiči Konstance opazovali grofa Hermana II., njegovega sina Friderika II. ter celjskega zeta in svaka – nemškega cesarja Sigismunda Luksemburškega, ko so v spremstvu 300 konj in 400 vozov prispeli ob Bodensko jezero.

V zadnjem obdobju Celjskih, v času Friderika II. in Ulrika, se pokaže njihova moč tudi na bojnem polju, predvsem proti mogočni rodbini Habsburžanov. Čeprav so knezi Celjski bili po statusu formalno povsem izenačeni s habsburškimi tekmeci, jim ti niso želeli priznavati enakosti. Habsburžan Friderik III. je po smrti zaščitnika svojih nasprotnikov Sigismunda Luksenburškega želel izstaviti račun savinjskim povzpeticom, zato je prišlo leta 1443 do habsburško-celjske vojne, ki se je za Habsburžane končala dokaj klavrnó. Celjski so ostali državni knezi, s Habsburžani pa so sklenili dedno pogodbo, ki je igrala še kako pomembno vlogo po izumrtju Celjskih.

Povsem drugače, in za Celjske usodno, se je končal Ulrikov poseg na Ogrskem. V boju za ogrsko krono, na katero so Celjski reflektirali, so si nakopali veliko sovražnikov, posebno med ogrskimi magnati, ki so proti pripravili Ulriku veliko zaroto. Leta 1456, ko so križarske vojske branile Beograd pred turškim obleganjem, so glavni nasprotniki Celjskih, ogrski Hunjadijevci, zahrbtno umorili Ulrika Celjskega. Brez naslednikov se je končal njihov meteorski vzpon in v Celju se je ob pogrebu poslednjega Celjana razlegel presunljiv klic: "Danes grofje Celjski in nikdar več". Tri rumene zvezde na modri podlagi so tako postale le še spomin na obdobje, ki je za Celje in njegovo zgodovino gotovo pomenilo največ: majhno mesto ob Savinji ni bilo samo sestavni del Srednje Evrope, Celje je srednjeveško Srednjo Evropo tudi sooblikovalo.

Kasneje je grad postal deželno knežja lastnina, na njem pa so gospodarili razni oskrbniki. V času velikega kmečkèga upora 1515 so ga upostòšili uporni kmetje, vendar so ga v drugi polovici 16. stol. obnovili. Grad je izgubil strateški pomen in pričel je počasi propadati. Že v 17. stol. je ostal brez strehe, sredi 18. stol. so grajsko strešno opeko uporabili za popravilo spodnjega gradu, preostal, še uporaben, gradbeni material pa je grof Gaisruck uporabil pri zidavi dvorca Novo Celje. V prvi polovici 19. stol. so lastniki grad začeli uporabljati za kamnolom, pred popolnim uničenjem pa ga je rešil šele grof Wickenburg, ki je razvaline odkupil in jih izročil štajerskim deželnim stanovom.

Prizadevanje za obnovo gradu so se začela po ustanovitvi celjskega Muzejskega društva leta 1882 in še vedno trajajo, saj se mu v zadnjih desetih letih postopoma vrača prvotna podoba.

Leta 2010 je bila zaključena investicija »Celjski včeraj in jutri: Stari grad«, v okviru katere se je leta 2008 zgradilo večnamensko stopnišče, leta 2009 dokončala gradnja grajskega medzidja (vključuje informacijsko pisarno, prodajalno spominkov, sodobne sanitarije ter kavarno), v letu 2010 pa končala sanacija Friderikovega stolpa.